

DAĞILAN YUGOSLAVYA'NIN ARDINDAN MAKEDONYA VE TÜRKİYE

Galip ÇAĞ*

ÖZET

Balkanlara dair kavramlar çoğu zaman kullanıldığı şekliinden çok farklı manalar içerir. Balkan kavramı dahi coğrafik bir altyapı ve sınıra sahip olmasına rağmen oldukça düşünlü bir konumdadır. Bu durumun bir diğeri örneği de Makedonya'dır. Tarihi süreçte oldukça belirsiz ve değışken bir serencama sahip olan ülkenin bugün ki sınırları asli sınırlarının oldukça gerisindedir. Buna rağmen halen bu konuya dair tartışmalar devam etmektedir.

Bu çalışma Makedonya'nın bir ülke olarak Yugoslavya'nın dağılması sonrasında Türkiye ile olan ilişkilerini bir süreç dâhilinde incelemektedir. Bu sayede Yugoslavya sonrası dönemde Türkiye Balkan ilişkilerinin bir boyutu ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Türkiye, Balkanlar, Uluslararası İlişkiler

MACEDONIA AND TURKEY AFTER FORMER YUGOSLAVIA

ABSTRACT

The concepts on the Balkans includes very different meanings from used in most of the time. Even the concept of the Balkan is highly speculative despite having a geographic border and infrastructure. Another example of this situation in Macedonia. The country which have very uncertain and variable adventure during the historical period is behind the present-day boundaries of the fundamental limits. However, the debate still continues on this issue.

This study examines Macedonia's relations with Turkey after the dissolution of Yugoslavia within a process. In this way, will be revealed the size of the post-Yugoslav relations of Balkans with Turkey.

Keywords: Macedonia, Turkey, Balkans, International Realitions.

* Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İİBF, Uluslar arası ilişkiler Bölümü öğretim üyesi.

e-mail: galipcag@gmail.com

Giriş

Hobbes'a göre hiçbir *egemen güç yokluğu kadar zararlı değildir*¹. Hobbes'un bu tezinin en mühim çıkış noktası şüphesiz ki anarşinin baş gösterdiği ya da gösterme ihtimalinin yüksek olduğu bölgelerde uzun süre hakim olan bir gücün birleştirici etkisinin ortadan kalkması sonucu yaşanan/yaşanabilecek kaosun öngörüsüdür. Zira özellikle merkezi krallıkların hakim olduğu geç Ortaçağ dönemi ve sonrası ile 20. yüzyılda kurulan multi-etnik devletlerin yıkılmaları ile ortaya çıkan karmaşa bunun en müşahhas örneklerindedir. Bazı coğrafyalar bu konuda çok şanssızdırlar ki; bu durumu tarih boyunca birçok kez yaşamak zorunda kalabilirler. Bu coğrafyalardan ilk akla geleni de şüphesiz ki Balkanlardır.

* * *

Osmanlı hâkimiyeti boyunca yaklaşık 600 yıl oldukça sakin bir hâkimiyet dönemi yaşayan Balkanlar, 19. yüzyıldan itibaren bir değişim yaşamış ve ulusçu propagandanın da etkisi ile Osmanlı'dan kopmaya başlamıştır. Bahsi geçen propagandanın önemli kısmında Osmanlı idaresinin menfi tavırlarına vurgular yapılarak, özgürlükçü söylemler geliştirilmiş ve Osmanlısız Balkanların *ne denli güzel ve huzurlu* olacağı üzerine bir proje ortaya konmuştur.

Balkan Savaşları sonunda artık tamamı ile Osmanlı'dan kopan, kendi kader çizgileri üzerinde yürümeye başlayan Balkan ulus devletleri için uzun ve kanlı bir mücadele nihayetinde aydınlık ve özgür bir çağın başladığı düşünülmüştü. Merkezi hegemon gücün bölgeden ayrılması ile parçalanmış coğrafyada artık bir hegemon gücün varlığı düşünülemezdi. Ancak bu dönem uzun sürmedi.

II. Balkan Harbi'nde genç devletlerin birbirlerinin edinimlerine karşı gösterdikleri irredentist ve saldırgan tutum Hobbes'un egemen güçsüz bir coğrafyanın anarşiye, düzensizliğe açık halini anlatan müşahhas bir örnekti sanki. Ayrıca bu durum Avrupa'yı da rahatsız etti. Zira yanı başlarında bir kazan kayınıyordu².

I. Dünya Savaşı Balkan devletleri için bir var olma mücadelesine dönüştü. Savaşın tetikçisi bir Balkan ülkesi olsa da *Büyük Güçler* için güçsüzler her zaman en kolay hedef oluyordu. Bu durumda eski düşmanlıkların bir kenara bırakılarak henüz birkaç on yıl geçmeden eski düzene yani bir Balkan birliğine dönüşmeleri gerekti. Kaldı ki daha savaşa girmeden dahi savaşın taraflarından Sırbistan başbakanını ağızından savaşa giriş niyetlerinin de aslen bu olduğunu şöyle ifade ediyordu³:

¹ Thomas Hobbes, Leviathan, Çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1993, s.138.

² Bkz., Robert D. Kaplan, Balkanlarda Kaynayan Kazan, Yayınevi Yayıncılık, Çev. Dilek Şendil, İstanbul 1995.

³ Alex M. Dragnich, Serbs and Croats, The Struggle in Yugoslavia, London, 1992, s.20.

“Balkanlarda barış ve istikrarın sağlanmasının koşulları bellidir. Yeni bir devlet kurulmalıdır. Yeni devletin sınırları geniş olmalı, etnik bakımdan birbirine uyumlu, bir arada yaşamak için sorun yaratmayan unsurları içermeli, siyasi açıdan güçlü, ekonomisi bağımsız ve ayrıca Avrupa kültürü ile uyumlu olmalıdır.”

Korfu Bildirgesi⁴, Osmanlı sonrasında Balkanlarda kurulan ilk birlik projesinin deklarasyonu hükmündeydi. Sırpça kaleme alınan metin bir girişten sonra kurulacak olan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın temel niteliklerine dair 13 maddeyi içermektedir. Buna göre maddelerin muhtevaları şu şekildedir:

- 1- Kurulacak olan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı yada Yugoslavya, kendi gücü, birliği ve sınırları olan bağımsız bir devlet olacaktır.
- 2- Devletin adı Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı olacak, hükümdarı da kral ünvanı alacaktır.
- 3- Devletin tek ordu üniforması, tek bayrağı ve tek tacı olacaktır.
- 4- Sırlara, Hırvatlara ve Slovenlere ait olan dört bayrak da eşit değere sahip olacaktır.
- 5- Sırp, Hırvat ve Sloven ulusları kanun önünde eşit haklara sahip olacaktır.
- 6- Krill ve Latin harfleri eşit derecede kullanılabilir ve hangisinin kullanılacağı özgürce seçilebilecek.
- 7- Tüm inançlara saygı duyulacak ve tümü tanınacaktır (Ortodoksi, Roma Katolikliği, İslamiyet).
- 8- Gregoryen takvimine mümkün olduğunca rağbet edilecektir.
- 9- Devletin sınırları Sırp, Hırvat ve Sloven topraklarının tamamını kapsayacak.
- 10- Adriyatik Denizi tüm uluslara eşit derecede açık olacak.
- 11- Tüm vatandaşlar sınırlar içerisinde eşit haklara sahip olacak.
- 12- Seçimler evrensel değerlere bağlı kalınarak gerçekleştirilecek.
- 13- Savaş sonrasında tesis edilecek olan devlette halkın hakları yeniden ve eşitlikçi bir anlayışla düzenlenecek.

Osmanlı sonrasında Balkanlar bir kez daha bir bütün haline gelmiş ancak bu kez farklılıkları unutturacak, düzeni sağlayacak hegemon güçten mahrum kalmıştır.

Savaşın hemen ertesinde yenedünya düzeninde özellikle Balkan coğrafyasının Slav hâkimiyeti altındaki durumu Sırlar ile Güney Slav

⁴ Yakın zamanda bu konuya dair bir bildiri hazırlanmış ve sunulmuştur, bkz. Galip Çağ, “I.Dünya Savaşı Sırasında Balkan Birliği Yolunda İlk Adım: Korfu Bildirgesi (20 Temmuz 1917)”, I. Uluslararası Komşuluk Kongresi, Balkan Savaşlarının 100. Yılında Savaşın Ebedi Barışa, Balkanlarda İyi Komşuluk 04-07 Ekim 2012, Hacettepe Üniversitesi, 2012, ss. 1-20

liderleri arasında fikir ayrılıklarına sebep oldu. Korfu öncesinde tartışmalar bir kez daha kendini gösterdi. Hırvat lider Ante Trumbiç İtalya'dan alabildiğine çekindiği için öncelikle Habsburg topraklarının birleştirilmesini talep ederken, Sırp Bağımsız Partisi'nin liderlerinden Svetozar Pribiçević ise Yugoslav birliğinin derhal kurulmasını talep ediyordu⁵. Tüm bu tartışmalar eşliğinde Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı 1 Aralık 1918'de kuruldu. 4 Aralık 1918'de toplanan meclisin ilk oturumunda Sırp-Hırvat-Sloven Krallığının kurulduğu açıklandı. Sırp Karayorgiyeviç hanedanından Prens Aleksander'ın babası Peter kral ilan edildi. 10 Eylül 1919'da imzalanan St. Germain Barış Anlaşması ile yeni kurulan devlet uluslar arası toplum tarafından tanındı. Krallığı ilk tanıyan ülkeler arasında ABD yer alıyordu⁶.

Uzun süren bir çekişme ve sonrasında mecburi mutabakatla kurulan yeni devletin birbirinden kopuk çok sayıda etnik ve dinsel topluluğu barındırması nedeniyle, Kasım 1920'de kurucu meclis için yapılan seçimlerde karmaşık ve çok sesli bir bileşim ortaya çıktı. Mecliste çoğu etnik temellere dayanan 15 dolayında partinin temsilcileri yer aldı. Bu sayının 40'a kadar ulaştığı da kaydedilmektedir⁷.

Yeni anayasanın hazırlanmasında temel görüş ayrılığını üniter ya da federal bir devlet yapısının benimsenmesi oluşturdu. Tartışmalardan sonra Federal devlet ilkesinin reddedilmesiyle Hırvatistan Köylü Partisi'ne bağlı temsilciler meclisten çekildi. Bir bakana yönelik suikastın ardından da meclisteki komünistlerin üyeliğine son verildi. Böylece Sırp radikal ve demokratik partilerinin Müslüman temsilcilerle oluşturduğu ittifak, son derece merkezi bir sistem getiren anayasayı meclisten kolaylıkla geçirdi. Yeni anayasa Sırp ulusal gününe rastlayan 28 Haziran 1921'de yürürlüğe girdi. Bu dönemden itibaren ülke büyük ölçüde Sırp hâkimiyetine girdi⁸.

⁵ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi-II, 20.Yüzyıl*, Terc. Fatma Sel Turhan, Özgür Oral, Küre Yay., İstanbul, 2009, s.156-157.

⁶ Dragnich, a.g.m., s. 54.

⁷ İrfan Kaya Ülger, *Yugoslavya Neden Parçalandı*, Balkan Dramının Perde Arkası, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 39.

⁸ Ahmet Meriç Özen, *Kosova'nın Nihai Statüsü: Tarihi Süreç Ve Günümüzdeki Gelişmelerin İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Ankara 2006, s. 52.

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı⁹

İzleyen dönemde Radikal Parti'den Nikola Paşiç'in başbakanlığı altında kurulan çeşitli hükümetler, Sırlar arasındaki siyasi çekişmelerin yanı sıra Hırvat ve Sloven ayrılıkçılığıyla da baş edemedi. Paşiç'in 1925'te Hırvat lideri Stjepan Radiç'le sağladığı iş birliği sonucunda oluşturulan koalisyon hükümeti de başarısızlığa uğradı. Baskı, ayrımcılık ve yolsuzluklar nedeniyle tırmanan siyasi gerginlik, Karadağlı bir milletvekilinin Haziran 1928'de iki Hırvat milletvekilini öldürmesi ve Radiç'i ağır biçimde yaralamasıyla doruğa ulaştı¹⁰. Hırvat milletvekilleri parlamentodan çekilerek Zagreb'de ayrı bir meclis topladı. Sloven önderi Anton Koroşç'in başbakanlığı üstlendikten sonra parlamentoya işlerlik kazandırmak için gösterdiği çabalar da sonuçsuz kaldı.

Tahta 1921'de çıkmış olan I. Aleksandar, bu gelişmeler üzerine Ocak 1929'da parlamentoyu dağıtarak anayasayı yürürlükten kaldırdı ve kişisel bir diktatörlük kurdu. Bir süre sonra da ülkenin adını Yugoslavya olarak değiştirdi ve yerel yönetim yapısını yeniden düzenledi. Etnik, dinsel ve bölgesel partileri kapatarak, geniş çaplı baskılara girişti¹¹. Eylül 1931'de yürürlüğe giren yeni anayasayla görünüşte temsilî hükümet sistemine dönüldüyse de Yugoslav Ulusal Partisi'nin (sonradan Yugoslav Ulusal Birliği) egemen olduğu güdümlü bir yönetim sürdürüldü. Hırvat önderi Vladimir Maçek'in öncülük ettiği Birleşik Muhalefet adlı blok, seçimlere katılmakla birlikte etkili olamadı. Bu arada İtalya'ya ve Macaristan'a kaçan birçok Hırvat ayrılıkçı Ustaşa adlı örgütü oluşturarak terör eylemlerine girişti.

⁹ Jelavich, a.g.e., s.158.

¹⁰ Nevenko Bertulin, The Ideology Of Nation And Race: The Croatian Ustasha Regime And Its Policies Toward Minorities In The Independent State Of Croatia, 1941-1945, Basılmamış Doktora Tezi, University of New South Wales, Kuzey İrlanda, 2006, s.191.

¹¹ Yaşar Nabi, Balkanlarda Türklük, Ulus Basımevi, Ankara 1936, s.200.

I. Aleksandar'ın Ekim 1934'te Fransa'da bir Ustaşa militanınca öldürülmesinden¹² sonra tahta küçük yaştaki oğlu II. Petar geçti. Naip olarak yönetimi üstlenen Petar'ın amcası Prens Pavle, 1935 seçimlerinin ardından başbakanlığa, bir uzlaşma ortamı yaratması beklenen Milan Stojadinoviç'i getirdi. Yumuşama yönünde bazı adımlar atmakla beraber etkisiz hükümetiyle şiddet olaylarının önünü alamayan Stojadinoviç, Aralık 1938'deki seçim zaferinin ardından faşizan eğilimlere destek vermesine tepki gösteren bakanlarının istifası üzerine başbakanlıktan çekildi. Yerine geçen Dragişa Cvetkoviç, daha önce naip Pavle'nin isteği doğrultusunda Macek'le gizlice yürüttüğü görüşmeleri sonuçlandırarak Ağustos 1939'da bir uzlaşmaya vardı. Hırvatistan'a yarı özerk bir statü verilmesinin ardından yeni bir koalisyon hükümeti kuruldu ve anti demokratik seçim yasasını değiştirme hazırlıklarına başlandı. Ancak Avrupa'daki savaş havasına bağlı olarak belirlenen dış tehdidin yol açtığı siyasi bunalım, anayasal sorunları çözme umidini boşa çıkardı.

II. Dünya Savaşı Yugoslavya için bir felaket oldu. Zira 1941 yılında Marita Operasyonu ile¹³ Mihver devletlere teslim olan ülke, Kral Peter'in ülkeyi terk etmesi ile iyice başsız kaldı. Kralın sürgünde olduğu dönemde faşizan eğilimleri ile dikkat çeken Ustaşa lideri Ante Paveliç liderliğinde ve Hırvatistan ve Bosna topraklarını içerisine alacak şekilde Bağımsız Hırvatistan Devleti kuruldu¹⁴. Bu devlet haricinde kalan bölgeler de mihver güçler tarafından işgal edildi. Mihver işgaline karşı Yugoslavya topraklarında ilk direnişi Sırp çentikler (Anavatan İçin Kurtuluş Örgütü) başlatmış, bunu Tito kumandasındaki partizanlar izlemiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Almanlar Yugoslavya'dan geri çekildiler. Ancak bu çekiliş sonrasında Mihver'in teşvik ettiği etnik şiddet etkisini derhal gösterdi. Çetnikler savaş sırasında –onlara göre- kendilerine ihanet eden diğer etnik gruplara karşı kıyıma giriştiler. Aslına bakılırsa bu şiddet hareketleri savaş sırasında da kendisini göstermiş bilhassa Müslüman olan ve Sırlar haricinde kalan köylüler bu gayr-ı nizami birlikler tarafından soykırım ile karşı karşıya bırakılmıştır. Örneğin 1944'te Tito'nun komünist çetecilerinin Kalkandelen, Gostivar ve Kırçova'da monopol denilen 16m²'lik depolarda katlettikleri Müslüman sayısının 19.000'i bulduğu tahmin edilmektedir¹⁵.

¹² Konuya dair ayrıntılı bir çalışma için bkz. Vesna Drapac, "A King is Killed in Marseille: France and Yugoslavia in 1934", French History and Civilization, II, 2009, ss. 224-233.

¹³ Andrew Baruch Wachtel, Dünya Tarihinde Balkanlar, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, İstanbul 2009, s. 122.

¹⁴ Jelavich, a.g.e., s. 249.

¹⁵ Altan Deliorman, Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe, Boğaziçi Yay., İstanbul 1975, s.152.

Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu Makedonya'nın kaderinde önemli bir dönüşüm oldu. Zira Tito ve Yugoslavya Komünist Partisi daha evvel Vardar Makedonyası olarak tanımlanan bölgenin Makedonya ismi ile kurulmasını sağladı (1944). Bu sayede hem Yunanistan ile Bulgaristan'ın bölgedeki iddiaları çürütülecek hem de bu bölge halkı Makedon ismi ile farklı bir etnik kesim gibi yansıtılacaktı. Bu hamleden kısa süre sonra ismini Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti olarak değiştiren bölge etkisini daha da fazla hissettirmeye başladı¹⁶.

Tito'nun düşüncelerinden biri de tesis ettiği Vardar Makedonyası ile daha evvel Yunanistan'a bırakılan Ege Makedonyası'nı birleştirmek idi. Bu manada 11 Ekim 1945'te Üsküp'te yaptığı bir konuşmada bu durumu açıkça ifade etmekten geri durmamıştır¹⁷.

Tüm bu karmaşa içerisinde Kasım 1945 tarihinde seçimlere gidildi. Komünistlerin önderliğindeki Tito'nun partisi olan Halk Cephesi seçimlerden galip çıkınca seçimlerden sonra 2 Aralık 1945'te Yugoslavya Federal Demokratik Cumhuriyetinin kurulduğu ilan edildi ve ülkedeki monarşi (krallık) yönetimine son verildi.

Hükümet Başkanı olan Tito öncelikle savaş esnasında muhalifi olan Draza Mihajleviç'i 1946 yılında idam ettirdi ve ardından Ocak 1946'da federal bir cumhuriyet yapısını öngören yeni bir anayasayı yürürlüğe koydu¹⁸.

Bu dönemde Makedonya'nın nüfus yapısı şu şekilde şekillenmiştir¹⁹:

Yıl	Makedon	Arnavut	Türk	Diğer	Toplam
1953	860.699	162.524	203.938	77.353	1.304.514
1961	1.000.865	183.108	131.481	90.549	1.406.003
1971	1.142.375	279.871	108.552	116.510	1.647.308

Tablodan da görüleceği üzere Türkler haricinde kalan tüm etnik grupların nüfusları ciddi bir artış ile karşı karşıya iken Türk nüfusu bahsi geçen yaklaşık 20 yıllık periyotta önemli bir düşüş yaşamıştır. Bu noktada Türklere/Müslümanlara yönelik asimilasyonun bahsi geçen soykırım

¹⁶ İlker Alp, "Mekdonya Üzerindeki Mücadeleler Ve Makedonya Cumhuriyeti", Makedonya Sorunu Düünden Bugüne, Der. Murat Hatipoğlu, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay., Ankara 2002, s. 77.

¹⁷ Alp, a.g.m., s. 77.

¹⁸ Giray Saynur Bozkurt, "Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler Ve Müslümanlar", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, X/2 (Kış 2010), s. 54.

¹⁹ Olga İvanova, "Priodno Kretanye Stanovništva u S.R., Makedoniyi Po Narodnostima U Periodu 1953-1980", Staovništvo, Institut Društvenih Nauka, Centar Za Demografska Istrajivanya, Belgrad, 1982-1983, s. 148.

dönemleri haricinde nüfusa dair istatistiki hamlelerle de devam ettirildiği açıktır. Bu noktada Balkanlarda nüfus sayımları sorununun da bu vesile ile öz de olsa dile getirilmesi mühimdir.

Osmanlı sonrası dönemde Balkanlar'da yerleşik kalan Müslüman halk uzun dönem boyunca sistematik mezalime maruz kaldı. Justin Mccarthy'nin verilerine göre²⁰, Balkan Savaşları öncesinde, Arnavutluk hariç Osmanlı'nın Avrupa'daki bölümlerinden alınan topraklarda, 2.315.293 Müslüman yaşamaktaydı. Balkan Savaşları sonrasında bu rakam yüzde 62 oranında eksilerek, 1.445.179'e indi. Bu süreçte 632.408 Müslüman öldü, 812.771'i ise Anadolu'ya göç etti. Osmanlı sonrası dönemde de Balkanlar'daki Müslümanlar zor dönemler yaşadı. Balkanlar'da yaşanan krallık ve komünizm dönemlerinde genel olarak Müslümanlara hep şüpheli bir gözle bakıldı, kendilerine yabancı muamelesi yapıldı. Ayrıca, dönemden döneme ve ülkeden ülkeye değişen dozlarda, mezalimin değişik boyutları varlığını hep sürdürdü. Müslümanlara yönelik izlenen bu tür politikalar, Balkanlar'ın etnik ve dini haritasını kökten değiştirdi. Resmi rakamlara göre günümüzde Balkanlar'daki Müslümanların toplam sayısı yaklaşık 8 milyon 250 bin civarındadır. Bu rakam, bölgenin toplam nüfusunun yüzde 12'sine karşılık geliyor. Oysa Osmanlı nüfusuna ilişkin kapsamlı bir çalışma yapan Kemal Karpat'a göre²¹, 19. yüzyılın ikinci yarısında Müslümanların Balkanlar'daki nüfusa oranı yüzde 43'lere varmıştı. Bu fark, başlı başına, Balkanlar'daki Türk ve Müslüman varlığının yok edilmesinin incelenmesini gerektiriyor. Özellikle AB'nin 2011 yılı için Balkanlara bilhassa da üyelik adayı ülkelere ödev olarak sunduğu nüfus sayımının neticelerinin ciddi bir gözleme ihtiyacı vardır.

Tito, devlet yönetiminde komünist rejiminin ideolojisini kabullenmekle birlikte Komünist Sovyet Rusya karşısında bağımsız bir tutum içine girdi ve yönetimi boyunca Sovyet lider Stalin'den farklı bir sosyalist siyaset takip etti. Kurulan yeni Tito Yugoslavyasında verilen sözler ve alınan kararlar Müslüman toplulukları için uygulanmadı ve bu dönemde Müslümanlar ve Türkler baskı altında yaşadılar²².

²⁰ McCarthy'nin konuya dair tafsilatlı değerlendirmeleri için bkz., Justin McCarthy, Ölüm ve Sürgün : Osmanlı Müslümanlarına Karşı Yürütülen Ulus Olarak Temizleme İşlemi : 1821-1922, ed. Hilmi Yavuz ; Çev. Bilge Umar, İstanbul : İnkılap Kitabevi, 1995.

²¹ Kemal Karpat'ın göç ve etnisite problemlerine dair tafsilatlı değerlendirmeleri için bkz., Kemal Karpat, Osmanlı Nüfusu 1830-1914: Demografik Ve Sosyal Özellikleri, Çev. Bahar Tırnakçı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003.

²² Bu döneme dair en kapsamlı eserlerden biri yakın zamanda kaybettiğimiz kıymetli araştırmacı Altan Deliorman'a aittir, bkz. Altan Deliorman, Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe, Boğaziçi Yay., İstanbul 1975.

Josip Tito'nun Mayıs 1980'de ölümünden sonra ekonomik bunalım ve etnik çekişme ortamında federal birliği korumanın güçlüğü daha açık biçimde ortaya çıktı. 1980'ler boyunca 1974 Anayasası'nın da verdiği yetkilerle Federasyonu oluşturan cumhuriyetler ekonomik ve siyasi alanda merkezden neredeyse bağımsız davranmaya başladılar²³. Giderek artan borç yükü 1983'ten sonra ekonomik istikrar programı doğrultusunda köklü reformların yapılmasını zorunlu kıldı. 1981'de Kosova'da başlayan siyasi amaçlı gösteri ve eylemler zamanla öteki cumhuriyetlere de sıçradı. Cumhuriyetler arasında gerginleşen ilişkiler parti ve devlet kademelerinde de sarsıntıya yol açarak sık hükümet değişiklikleri getirdi.

Özellikle Sırbistan ile Hırvatistan ve Slovenya arasında ortaya çıkan çatışma, 1989 sonlarında Doğu Avrupa'da başlayan değişim rüzgârının da etkisiyle köklü rejim düzenlemelerine yönelik girişimlerle birleşti.

1980'lerin sonuna gelindiğinde hem Slobodan Milošević'in liderliğindeki Sırbistan'da, hem de diğer cumhuriyetlerde milliyetçiliğin yükseldiği görülmekteydi. Bu dönemde Yugoslavya'da ayrılıkçı (Slovenya ve Hırvatistan), irredantist (Sırpların “Büyük Sırbistan”ı oluşturma, Kosovalı Arnavutların Makedonya'daki Arnavutlarla ve Arnavutluk'la birleşme) ve farklı dinsel kimliğe dayalı (Boşnaklar) milliyetçilikler bir arada yaşanıyordu.

1989'da Milošević Kosova ve Voyvodina'nın özerkliğini kaldırıp, Karadağ'ın yönetimini değiştirip²⁴ kendisine bağlayınca Yugoslav sistemindeki yönetsel ağırlığını artırdı. Bu da diğer cumhuriyetler için Sırbistan denetimindeki bir Yugoslavya'da yaşama sorununu doğurdu.

Yugoslavya'nın Dağılışı ve Yeni Düzen

1990'lara federal yönetimden kopma çabalarının ve siyasal istikrarsızlığın yol açtığı sorunlarla girildi. Sırbistan'ın sertlik yanlısı başkanı Slobodan Milošević'in bütün Yugoslavya'ya merkeziyetçi bir yapı dayatmasından çekinen Slovenya, anayasada ülkenin kendi kaderini yalnızca Slovenya Yasama Meclisi'nin belirleyebileceğini ve gerekirse federasyondan ayrılma kararı alabileceğini öngören bir değişiklik yaptı. Bu değişiklik Sırbistan'da gösterilere ve Sırp hükümetinin Slovenya'ya ticari boykot uygulamasına yol açtı.

²³ İlhan Uzgel, “Sosyalizmden Ulusçuluğa: Yugoslavya'da Ulusçuluğun Yeniden Canlanması”, AÜ Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 47, Sayı: 1, Ankara, Tarihsiz., s. 228.

²⁴ Kerem Batır, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği Ve Uluslararası Hukuk”, Yönetim Bilimleri Dergisi (9: 1) 2011 , ss. 125.

1990'da Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetler kendi çok partili seçimlerini yaptılar ve Sırbistan ve Karadağ dışındaki cumhuriyetlerde bağımsızlık yanlısı muhalif kesimler seçimleri kazanırken, bu iki cumhuriyette eski komünistler iktidarlarını sürdürdüler. Bu arada Hırvatistan'daki Sırp azınlık Sırbistan'ın desteğiyle yönetime karşı bir ayaklanma başlattı, Kosova'da da Arnavutların Sırbistan'ın bir yıl önce bölgeyi fiilen ilhak etmesine karşı başlattıkları mücadele kanlı çatışmalara yol açtı. Batı tarafından Yugoslavya Halk Ordusu'nu zayıf düşürmek ve Slav birliğini yıkmak için böl ve yönet politikası kullanılarak birbirine yakın dilleri konuşan Slav halkları birbirlerine karşı kışkırtıldı.

Makedonya da 11 Kasım 1990'da ülkede ilk çok partili seçimini gerçekleştirdi²⁵. 8 Ocak 1991'de ilk parlamento toplantısını yaptı. 25

Ocak'ta meclis "Egemenlik Bildirgesi"ni kabul edip 27 Ocak'ta Kiro Gligorov'u cumhurbaşkanı olarak seçti. Bu arada henüz bağımsızlığını ilan etmemiş olsa da ismindeki sosyalist ibaresini de kaldırdı²⁶.

Ocak 1991'de ülkedeki karışıklıkları sona erdirmek için Kolektif Devlet Başkanlığı'yla altı cumhuriyetin liderleri arasında bir toplantı düzenlendi. Herhangi bir sonuç alınmadan sona eren bu toplantıda Slovenya ve Hırvatistan, Yugoslavya'nın gevşek bir federasyona dönüştürülmesi konusunda ısrar ederken, Sırbistan ve Karadağ merkezî bir federasyonun kurulmasını savunuyordu. Bosna Hersek ve Makedonya ise federasyon ve konfederasyon özelliklerini bağdaştıracak bir yönetim modelinden yanaydı. Makedonya lideri Kiro Gligorov ve Boşnak lider Alija İzetbegoviç'in gevşek bir federasyon oluşturma yolundaki girişimlerinden bir sonuç alınmadı.

Mayıs 1991'de rotasyonla üstlenilen devlet başkanlığı sırası Hırvat Stjepan Meşiç'e geldiği hâlde Sırbistan'ın bunu engellemesi ortak bir

²⁵ Büşra Erdoğan, "Makedonya'da Seçimler ve Türkler", <http://www.turksam.org/tr/a2454.html>, (13.12.2012)

²⁶ M. Murat Hatipoğlu, "Kuruluşundan Günümüze Makedonya Cumhuriyetinin Dış Politikası ve Balkan Ülkeleriyle İlişkileri (1991-2000)", Balkan Diplomasisi, Der. Ömer E. Lütem, B. Demirtaş Coşkun, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay., Ankara 2001, s.169.

federasyon içinde yaşanması olanağını ortadan kaldıran bir gelişme olurken, ülkenin başkansız kalmasına da yol açtı²⁷.

25 Haziran 1991'de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle Yugoslavya'da çözülme süreci ve buna eşlik eden çatışmalar başladı. İki gün sonra Hırvat olan Stjepan Mesiç ve Ante Markoviç'in denetimindeki Yugoslavya Halk Ordusu, Slovenya'ya karşı saldırıya geçti. Bir süre sonra Avrupa Topluluğu'nun girişimiyle ateşkes sağlandı, Hırvatistan ve Slovenya parlamentoları bağımsızlık kararını askıya aldı. Ordu yenilgiye uğradıktan sonra Stjepan Mesiç ve Ante Markoviç Slovenya Savaşı'nda dahil olması suçlamasını reddetti ve bu savaştan komutanlığı sorumlu tuttular. Yugoslavya Halk Ordusu'nu dünya kamuoyunun da gözünden düşürmüştür. Yugoslavya'nın Slovenya'ya yönelik saldırıları durduysa da Hırvatistan'daki çatışmalar devam etti. Hırvatistan'da Franjo Tuđman liderliğinde kurulan hükümet, açıkça faşizmi savunuyor, İkinci Dünya Savaşı'nda Alman faşizmini destekleyen ve savaşın en büyük katliamlarından birine imza atan Ustaşa bayrağını kullanmaktan çekinmiyor ve Sırlara karşı ayrımcı yasalar uygulamaya başlıyordu.

Makedonya'da kurulan yeni devletin bağımsızlığı öncesinde benimsediği bazı kriterlerden taviz vermek istemiyordu. Örneğin Atina'nın yoğun muhalefet ve baskısına rağmen Makedonyalı Büyük İskender'den vazgeçmiyor, ayrıca da anayasasında bulunan 3. ve 49. maddelerde bilhassa Yunan topraklarında bulunan Makedon azınlığa atıfta bulunmaktan geri durmuyorlardı. Kuruluş sürecinde ısrarla kullandığı Makedonya adının yanında 16 ışıklı Vergina bayrağı da cüretkâr tavrını perçinliyordu. Zira bu bayrak Büyük İskender'in hanedanını simgeliyordu. Bugün halen Makedonya'nın birçok merkezinde Büyük İskender heykelleri ve ismi göze çarpmaktadır.

Yugoslavya'nın bir arada yaşamasının artık mümkün olmaması üzerine önce Eylül 1991'de Makedonya, Kasım 1991'de Bosna Hersek bağımsızlığını ilan etti. Aralık 1991'e değin Hırvatistan, Slovenya, Bosna Hersek ve Makedonya bağımsız bir cumhuriyet olarak tanınmak için Avrupa Topluluğu'na başvurdu.

Makedonya ve Türkiye

15 Ocak 1992'de AB'nin Hırvatistan ve Slovenya'yı tanıması, Bulgaristan'ın ise Hırvatistan ve Slovenya ile birlikte Makedonya ve Bosna Hersek'i de tanıması üzerine Türkiye 6 Şubat'ta dört ülkeyi de tanıdığını ilan

²⁷ Ezeli Azarkan, "Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın Bağımsızlık Mücadeleleri Ve Yugoslavya'nın Dağılışı", Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi, VIII/2, 2011, s. 60.

etti. 22 Ağustos 1992’de de Makedonya ile resmi temaslarına başladı. Daha evvel 18 Mayıs’ta Makedonya ile imzaladığı Güvenlik İşbirliği ile de Yeni Yugoslavya ile tüm bağlarını koparmıştı²⁸.

1944-1992 (Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti) 1992-1995 (Makedonya Cumhuriyeti)

Bugünkü Makedonya Bayrağı²⁹

Türkiye, bağımsızlığını kazandığı tarihten bu yana, Makedonya Cumhuriyeti’nin ülke bütünlüğünü, egemenliğini ve sınırlarının değişmezliğini kararlıkla savunmakta ve Makedonya’nın üniter devlet yapısının yanı sıra çok uluslu ve çok kültürlü dokusunun korunmasını desteklemektedir. Bu manada Makedonya’yı ilk tanıyanlardan biri ve Üsküp’e ilk elçi gönderen devlet Türkiye olmuştur³⁰. Türkiye Cumhuriyeti büyükelçisi *Suha Noyan* Makedonya Cumhuriyeti’nin bağımsızlığının akabinde, 30 Nisan 1993’te göreve başlamıştır. Aslına bakılırsa Türkiye’nin Üsküp’teki temsilcilik geçmişi çok eskilere dayanır. 1912’de, Balkan Savaşları’nın ardından Makedonya’da sona eren Osmanlı Türk mevcudiyetinden sonra Üsküp’te ilk kez 19 Ağustos 1925 tarihinde açılan

²⁸ Şeyma Adıyaman, “Türkiye Makedonya İlişkileri”, 23.02.2012, www.bilgesam.org. (06.12.2012)

²⁹ Tüm bayraklar kırmızı fon üzerine sarı ile renklendirilmiştir.

³⁰ Hatipoğlu, a.g.m., s. 179.

Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosluğu 2. Dünya Savaşı'nın zor günleri hariç tutulacak olursa, Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına kadar kesintisiz olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu manada Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Üsküp'te göreve başlayan ilk konsolos *Mehmet Hayri Bey* (19.08.1925-10.10.1928) olarak kayıtlara geçmiştir³¹.

Tüm bunlar olurken Makedonya'nın bağımsızlığı Yunanlılar için üç sigma bağlamında büyük problemler yarattı: sintayma(anayasa), simvola(semboller) ve simaia(bayrak). Bunun yanında yeni anayasanın 2 Ağustos 1944'teki Makedonya Halk Cumhuriyeti ile süreklilik bağlantısı kurması problemi daha da derinleştirdi³².

Birleşmiş Milletler ülkeyi 1993 yılında Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) ismi ile tanıdığını duyurdu. Diğer uluslararası örgütler; Avrupa Birliği, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Yayın Birliği ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi örgütler ülkeyi Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) adıyla tanıdılar.

Türkiye, Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ilanı ile beraber ülkeyi kendi ismi ile tanımıştır. Nitekim bu sebeple Makedonya'yı Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya ismiyle (FYROM) tanıyan NATO teşkilatına ait ve içinde Makedonya geçen tüm belgelerde metinde "FYROM" kısaltması geçerken belgenin sonundaki bir dipnotta Türkiye'nin ve diğer NATO üyeleri ABD, Arnavutluk, Bulgaristan, Estonya, Hırvatistan, İsveç, İzlanda, Kanada, Litvanya, Macaristan, Norveç, Polonya, Romanya ve Slovakya ile birlikte Makedonya'yı anayasal ismi ile tanıdığı ayrıca belirtilmiştir³³.

Türkiye Makedonya'nın bağımsızlığını ivedi bir şekilde tanımakla kalmamış, bunun yanında kısa süre dünya ekonomik düzenine entegre olabilmesi içinde ciddi bir çaba göstermiştir. Buna göre 2000'li yıllara değin birçok işbirliği anlaşması imzalamış ve yürürlüğe sokmuştur³⁴.

³¹ <http://uskup.be.mfa.gov.tr/MissionChiefHistory.aspx>, (06.12.2012)

³² Nazif Mandacı, Birsen Erdoğan, Balkanlarda Azınlık Sorunu: Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya ve Bulgaristan'daki Azınlıklara Bir Bakış, SAEMK, Ankara 2001, 25.

³³ Mevlüt Tuğrul Görgün, Makedonya Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara 2011, s. 2.

³⁴ Hatipoğlu, a.g.m., s. 179.

Makedonya ile Türkiye Arasında İmzalanan Bazı Protokol, Anlaşma ve İşbirlikleri³⁵

Anlaşma-Protokol	İmza Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	17.03.1994
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	16.06.1995
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	14.07.1995
Serbest Ticaret Anlaşması	07.09.1999
Uluslar arası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	27.04.1995
Karma Ekonomik Komisyonu 1. Dönem Protokolü	29.08.1996
Karma Ekonomik Komisyonu 2. Dönem Protokolü	11.03.1998
Karma Ekonomik Komisyonu 3. Dönem Protokolü	3/4 .07.2002
Karma Ekonomik Komisyonu 4. Dönem Protokolü	27.04.2005
Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomi İşbirliği Protokolü	15.06.1994
Hava Ulaştırma Anlaşması	09.12.1994
Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına Dair Anlaşma	09.05.1995
Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği Anlaşması	02.10.1998
Bitki koruma ve Karantina Alanında İşbirliği Anlaşması	02.10.1998
Tekstil Ürünlerine İlişkin Mutabakat Zaptı (11 Şubat 1998'de Makedonya Meclisinde onaylanmıştır.)	27.10.1997
Karma Ulaştırma Komisyonu Protokolü	30.05.1997
Kültür Alanında İşbirliği Protokolü	15.10.1993
Eğitim Alanında İşbirliğine Ait Protokol	26.01.1994
Diplomaların Denkliğine Dair Anlaşma	06.07.1998
Turizm İşbirliği Anlaşması	27.10.1993
Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	17.05.1994
Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı İşbirliği Protokolü	15.03.2005
Vardar Vadisi Konsorsiyumu Protokol	02.07.1997
Eximbank ile İlgili Değişik Tarihlerde Yapılan Anlaşmalar ve Mutabakat	

³⁵ Mithat Zeki Dinçer, “Türkiye'nin Ekonomik Profili, Türkiye-Makedonya Ekonomik İlişkileri ve Fırsatlar”, Türkiye – Makedonya Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Semineri, Üsküp 2005, s. 90-91.

1995 yılında bilhassa Bosna ve Kosova'da yaşananlar dolayısıyla bölgede ortaya çıkan genel kaotik durum ve inşa döneminde ilişkilerin gözle görülür düzeyde düştüğü görülmektedir.

Makedonya Dışişleri Bakanı Antonio Miloşoski'nin Kasım 2008 tarihinde Türkiye'yi ziyareti sırasında iki ülke Dışişleri Bakanları tarafından Ankara'da "*İkili İlişkilerin Güçlendirilmesine Yönelik Strateji Belgesi*" başlıklı belge imzalanmıştır³⁶. Söz konusu belge, her alanda mevcut işbirliği olanaklarının giderek artırılmasını hedeflemiştir³⁷.

10-13 Ocak 2012 tarihleri arasında TBMM Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı İstanbul Milletvekili Hüseyin Bürge başkanlığındaki altı kişilik milletvekili heyeti Makedonya'yı ziyaret etmiştir. Akabinde Makedonya Dışişleri Bakanı Nikola Poposki 14-16 Mayıs 2012 tarihlerinde Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulundu. Ziyaret sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı ve Konuk Bakan arasında her iki ülke vatandaşlarının diğer tarafın ülkesine yapacakları, kalış süresi 180 gün içerisinde 90 günü aşmayan seyahatlerde vizeden muaf olmalarına dair "*Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Her İki Ülke Vatandaşlarının Seyahat Şartlarına Dair Anlaşma*" imzalanmıştır. Anlaşmaya dair açıklamada; "*Makedonya Dışişleri Bakanı Poposki'yle yapılacak görüşmelerde iki ülke arasındaki ilişkiler tüm boyutlarıyla ele alınacak, bölgesel ve uluslararası meseleler hakkında kapsamlı görüş alış-verişinde bulunulacaktır. Bakan Poposki'nin Türkiye'yi ziyareti, 20-21 Mayıs 2012 tarihlerinde Şikago'da düzenlenecek Nato Zirvesi'nin hemen öncesine denk gelmesi nedeniyle de ayrı bir önem taşımaktadır. Türkiye, Balkanlar'da yakın bir dost ve güvenilir bir işbirliği ortağı olarak gördüğü Makedonya'yı anayasal ismi ve ulusal kimliğiyle tanıyan ve Üsküp'te Büyükelçilik açan ilk ülkedir. Makedonya'nın Avrupa-Atlantik kurumlarıyla entegrasyonunu güçlü biçimde destekleyen Türkiye, farklı etnik ve dini grupların barış içinde birarada yaşadığı Makedonya'yı Balkanlar'da kalıcı barış ve istikrarın vazgeçilmez unsuru olarak görmektedir.*" denmiştir³⁸.

2012 yılı şüphesiz ki Makedonya-Türkiye ilişkileri açısından oldukça yoğun geçmiştir. TBMM Başkanı Cemil Çiçek de beraberindeki *Türkiye-Makedonya Parlamentolararası Dostluk Grubu* üyeleriyle birlikte 17-18 Mayıs 2012 tarihlerinde Makedonya'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyarette Makedonya'da yaşayan Türklerle bir araya gelen Çiçek Türkiye ile

³⁶ [http://skopje.emb.mfa.gov.tr/ShowAnnouncement.aspx?ID=115717\(11.12.2012\)](http://skopje.emb.mfa.gov.tr/ShowAnnouncement.aspx?ID=115717(11.12.2012))

³⁷ [http://www.mfa.gov.tr/no_193---10-kasim-2008_-makedonya-cumhuriyeti-disisleri-bakani_nin-ulkemizi-ziyaret.tr.mfa\(11.12.2012\)](http://www.mfa.gov.tr/no_193---10-kasim-2008_-makedonya-cumhuriyeti-disisleri-bakani_nin-ulkemizi-ziyaret.tr.mfa(11.12.2012))

³⁸ 14 Mayıs 2012 Pazartesi Saat 23.11, İhlâs Haber Ajansı (İHH).

Makedonya'nın iki dost ülke olduğunu ve aynı coğrafyayı paylaştığını belirterek, iki ülkenin son derece iyi ve yoğun sürdürülen siyasi ilişkilerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Çiçek, sözlerini şöyle sürdürmüştür³⁹:

"Günümüzün yükselen değeri demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğüdür. Bu yükselen kavramlar hepimize çok farklı fırsatlar ve imkânlar sunmaktadır. Sizler bu ülkenin sadık vatandaşlarıdır. Bizim de arzumuzun sizlerin burada kendi kimliğinizi, kültürümüzü koruyarak, geliştirerek, bu toplum içerisinde hak ettiğiniz yere gelmenizdir. Bunun için biz elimizden gelen çabayı göstermeye devam edeceğiz. Bu çabalar sadece Türkiye'nin çabaları olmamalıdır. Bulduğunuz yerde birlik ve beraberlik içerisinde olmanızdır. Böyle olmadığınız takdirde dışarıda yapılacak katkılar bir manada istenilen sonucu vermiyor. Sizden tek beklentimiz, burada mutlu olun, mutlu kalın. Bunun yolu, burayla tam uyum içerisinde, hukukuna uyarak, onurlu birer vatandaşı olarak ama birlik ve beraberlik içinde olmanızdır. Birlik ve beraberlik içinde olduğunuz sürece demokrasi size imkânlar çıkarır. Olmadığınız takdirde dökme suyla değirmen dönmez."

Cemil Çiçek'in ardından Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, 22 - 24 Haziran 2012 tarihinde Makedonya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. TİKA tarafından projesi tamamlanan çeşitli açılışlara katılmak üzere Makedonya'ya gelen Bozdağ, Ohri kentinde 15. yüzyıla ait Sinanudin Yusuf Çelebi Türbesi'nin ve Voska Hamamı'nın açılış programına katıldı. Açılışı Makedonya Kültür Bakanı Elizabeta Kaņevska Milevska ile birlikte gerçekleştiren Bozdağ, burada yaptığı konuşmada, Türkiye ile Makedonya'nın iki dost ülke olduğunu ve her alanda ciddi iş birlikleri bulunduğunu ifade etmiştir. Bozdağ sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

"Ayrıca Makedonya farklı kültür ve medeniyetlerin barış içinde birlikte yaşadığının somut bir örneğidir. Pek çok kültüre, dine ait değerlerin birlikte yaşıyor olması Makedonya'nın ortak tarihi zenginliğidir. Farklı kültürlerden ve medeniyetlerden rahatsız olanlar için farklı kültür ve medeniyetlerin birlikte yaşaması açısından Makedonya bütün dünya için en önemli örneklerden biridir. Bu yüzden birlikte yaşama kültürünü asırlarca başarıyla sürdüren tüm Makedonya halkına ayrı ayrı teşekkür ederim. Makedonya'da Osmanlı eserlerinin bulunması ve Türkiye'de Makedonya'dan birçok insanın yaşaması Türkiye ve Makedonya arasındaki ilişkilerin daha da güçlü olmasının temel nedenlerinden biridir."

³⁹ http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1289341&title=cicek-makedonyadaki-soydaslarla-bir-araya-geldi (11.12.2012)

Bu karşılıklı ziyaretler haricinde de birçok ziyaretin karşılıklı olarak gerçekleştirildiğini belirtmekte fayda vardır.

Son Söz

20. yüzyılın son çeyreği Dünya’da yeni aktörleriyle birlikte büyük bir değişimi kaçınılmaz kıldı. Bilhassa Balkanlarda ve Asya’da büyük yapıların parçalanmasıyla yeni düzende Türkiye’nin yakın çevresi ile olan etkileşim ve iletişimi de farklı bir mecraya kayd. Türkiye bu ana kadar genel olarak iç meseleleri ile yoğrulan bir devlet iken bu noktadan itibaren bahsi geçen yeni hâkimiyet alanlarında önemli bir baş aktör olma rolüne soyundu.

Başta Makedonya olmak üzere Balkan devletlerinin birbiri ardına bağımsızlıklarını kazanmalarıyla Türkiye’nin yukarıda bahsedilen rolü iyice belirginleşti.

Çalışmanın konusu itibari ile Makedonya üzerinde yoğunlaşıldığında halen kuruluş sancısı çeken ve uluslar arası problemlerini çözme yolunda net adımlar atamayan, dolayısıyla da meşrulaşma sürecinden çıkmayan bu ülke bugün kaynayan bir kazan ya da patlamaya hazır bir bomba olarak tanımlanabilir. Özellikle Yunanistan’ın sıcak tuttuğu Makedon ırkının varlığı sorunsalı ve suni etnik kök handikabı ile Makedon halkı bugün ciddi bir aidiyet sorunu yaşamaktadır. Bir yandan azımsanmayacak Arnavut etkisi, diğer yandan olduğu iddia edilen Makedonluk kimliği ve asla reddedilemeyecek düzeydeki Türk/Müslüman ahalinin varlık mücadelesi bu ülkeyi bugün bir çıkmazın içerisinde tutmaktadır.

Türkiye bağımsızlığından itibaren Makedonya ile ilişkilerini oldukça sıcak ve yoğun tutmuş özellikle de karşılıklı ziyarete büyük önem atfetmiştir. Bu durum hem ülkedeki Türk/Müslüman azınlıklarla olan bağı hem de geçmişten gelen sorunların körüklediği aidiyet sorunsalını çözme yolunda muhakkak ki ciddi birer rahatlatma vesilesi. Ancak yeterliliği konusu bugün gelinen noktada net bir sonuca ulaşmış değildir.

Türkiye’nin Makedonya meselesine bakış açısının ancak ülkeye dair meselelere yakın duruşu ve gerçekçi politikalar doğru bir odak kazanabileceği muhakkaktır. Bu noktada Balkanların Osmanlı sonrası ve özellikle de 1990-95 arasında geçirdiği deformasyonun da göz önüne alınarak duygusal boyuttan reel bir düşünsel tabana oturtulması önemli bir gerekliliktir.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, Şeyma, “Türkiye Makedonya İlişkileri”, 23.02.2012, www.bilgesam.org. (06.12.2012).
- Alp, İlker, “Makedonya Üzerindeki Mücadeleler Ve Makedonya Cumhuriyeti”, Makedonya Sorunu Dünden Bugüne, Der. Murat Hatipoğlu, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay., Ankara 2002, ss. 71-108.
- Azarkan, Ezeli, “Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın Bağımsızlık Mücadeleleri Ve Yugoslavya'nın Dağılışı”, Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi, VIII/2, 2011
- Batır, Kerem, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği Ve Uluslararası Hukuk”, Yönetim Bilimleri Dergisi (9: 1) 2011, ss. 116-134.
- Bertulin, Nevenko, The Ideology Of Nation And Race: The Croatian Ustasha Regime And Its Policies Toward Minorities In The Independent State Of Croatia, 1941-1945, Basılmamış Doktora Tezi, University of New South Wales, Kuzey İrlanda, 2006.
- Bozkurt, Giray Saynur, “Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler Ve Müslümanlar”, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, X/2 (Kış 2010), ss. 51-95.
- Çağ, Galip, “I.Dünya Savaşı Sırasında Balkan Birliği Yolunda İlk Adım: Korfu Bildirgesi (20 Temmuz 1917)”, I. Uluslar arası Uluslar arası Komşuluk Kongresi, Balkan Savaşlarının 100. Yılında Savaştan Ebedi Barışa, Balkanlarda İyi Komşuluk 04-07 Ekim 2012, Hacettepe Üniversitesi, 2012, ss. 1-20.
- Deliorman, Altan, Yugoslavya'da Müslüman Türk'e Büyük Darbe, Boğaziçi Yay., İstanbul 1975.
- Dragnich, Alex M., Serbs and Croats-The Struggle İn Yugoslavia, London,1992.
- Görgün, Mevlüt Tuğrul, Makedonya Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara 2011.
- Drapac, Vesna, “A King is Killed in Marseille: France and Yugoslavia in 1934”, French History and Civilization, II, 2009, ss. 224-233.
- Hatipoğlu, M. Murat, “Kuruluşundan Günümüze Makedonya Cumhuriyetinin Dış Politikası ve Balkan Ülkeleriyle İlişkileri (1991-2000)”, Balkan Diplomasisi, Der. Ömer E. Lütem, B. Demirtaş

Coşkun, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay., Ankara 2001, ss. 165-181.

Hobbes, Thomas, Leviathan, Çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1993.

<http://uskup.be.mfa.gov.tr/MissionChiefHistory.aspx>, (06.12.2012).

http://www.mfa.gov.tr/no_193---10-kasim-2008_-makedonya-cumhuriyeti-disisleri-bakani_nin-ulkemizi-ziyaret.tr.mfa(11.12.2012).

http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1289341&title=cicek-makedonyadaki-soydaslarla-bir-araya-geldi
(11.12.2012).

İhlâs Haber Ajansı (İHH), 14 Mayıs 2012 Pazartesi Saat 23.11.

İvanova, Olga, “Priodno Kretanye Stanovništva u S.R., Makedoniyi Po Narodnostima U Periodu 1953-1980”, Staovništvo, Institut Društvenih Nauka Centar Za Demografska Istraživanya, Belgrad, 1982-1983.

Jelavich, Barbara, Balkan Tarihi-II, 20.Yüzyıl, Terc. Fatma Sel Turhan, Özgür Oral, Küre Yay., İstanbul, 2009.

Kaplan, Robert D., Balkanlarda Kaynayan Kazan, Yayınevi Yayıncılık, Çev. Dilek Şendil, İstanbul 1995.

Karpat, Kemal, Osmanlı Nüfusu 1830-1914: Demografik Ve Sosyal Özellikleri, Çev. Bahar Tırnakçı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003.

Mandacı, Nazif, Birsen Erdoğan, Balkanlarda Azınlık Sorunu: Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya ve Bulgaristan'daki Azınlıklara Bir Bakış, SAEMK, Ankara 2001.

McCarthy, Justin, Ölüm ve Sürgün: Osmanlı Müslümanlarına Karşı Yürütülen Ulus Olarak Temizleme İşlemi: 1821-1922, ed. Hilmi Yavuz; Çev. Bilge Umar, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995.

Nabi, Yaşar, Balkanlarda Türklük, Ulus Basımevi, Ankara 1936.

Özen, Ahmet Meriç, Kosova'nın Nihai Statüsü: Tarihi Süreç Ve Günümüzdeki Gelişmelerin İncelenmesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Ankara 2006.

Uzgel, İlhan, “Sosyalizmden Ulusçuluğa: Yugoslavya'da Ulusçuluğun Yeniden Canlanması”, AÜ Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 47, Sayı: 1, Ankara, Tarihsiz., ss. 217-244.

Ülger, İrfan Kaya, Yugoslavya Neden Parçalandı, Balkan Dramının Perde Arkası, Seçkin Yay., Ankara 2003.

Wachtel, Andrew Baruch, Dünya Tarihinde Balkanlar, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitap, İstanbul 2009.